

[Trklrin Azrbaycanda ermni ad altnda mslman qtlam OK DVL T SNDLR](#)

Hrmtly meydan.tv mkdalar v oxucular, bildiyiniz kimi, bir ne gn bundan nc filosof Aalar Qut Osmanl-Trkiy trklrinin Azrbaycana mnasibti mvzusunda olduqca lazml bir polemika ad; lakin tssf ki, o, yen z mvqeyin gr, siyasi-ictimai konyukturann qurbanna evrilmi bir qrup insann, Siyavu .Novruzov saya bir slubda "o, ermnidir, krddr" kimi baya ittihamlarna mrz qald

Mnim bu mqalml jurnalist Dilqm hmdin A.Quta nvanlad cavab yazsna reaksiya kimi d qbul ed bilrsiniz. Onu da deyim ki, bir jurnalistin z yazsnda filosofu alaltmaa aldn grmk ox .acnacaql haldr

Mnim mqsdim D.hmdin hllik sadc bir iddiasna, ancaq ondan frqli olaraq arxiv materiallarna istinadn, z mnasibtimi bildirmkdir. Mn D.hmdin "Ehtiyac olarsa, cavab verilck" vdini sas gtrrk mid edirm ki, o, bir mllif kimi verdiyi sz ml edib, mn cavab .yazacaqdr

?ZNN AL EDLMSN XLAS ADI VERMK

D.hmd yazr: "gr Aalar Qutun Trkiyy olan nifrti olmasayd, bu cmlni bel balayard: "1918-ci ild Trkiynin gndrdiyi Qafqaz-slam Ordusu Bakn azad edib onu Cmhuriyytin paytaxtna "...evirib

Dorudanm 15 sentyabr Baknn azad edildiyi v Azrbaycan Cmhuriyytinin paytaxt elan .edildiyi gndr? Glin, bu iddiann doruluunu yoxlayaq

vvla, ondan balayaq ki, "Qafqaz-slam ordusu" deyiln bir ordu olmayb, bu, Osmanl imperiyasn 5-ci piyada diviziyasn ialc missiyasn rt-basdr etmk cn istifad edilmi maska idi. Diqqti zlrindn yayndрмаq, "Bu, Osmanl ordusu deyil, Qafqaz-slam ordusudur" dey bilmk n Osmanl ordusunun 5-ci piyada diviziyasn adn tlm-tlsik dyidirib qoydular .""Qafqaz-slam ordusu gr Osmanl xilaskar idis, 1918-ci ild Tbrizd eyx Mhmmd Xiyabani n cn ona hmin bu !?orduqa qar vuruurdu? Yoxsa, Xiyabani d satqn idi

Hqiqt is beldir: Osmanl Balkanlardak mlubiytdn v neftl zngin razilri (Mesopotamiya, rb yarmadas v s.) itirdikdn sonra bu itkilri kompensasiya etmk n pantrkizm bayra altnda Qafqaz v Orta Asiyan, panislamizm bayrag altnda da fganstan v Hindistan ial etmyi .planladrrd

Bu id onlara mtftiqlri olan almanlar kmk edirdi. Baqa szl, Qafqazn ial plan 1918-ci ilin fevralnda artq hazr idi. Yni dvt edildi-edilmdi Alman-Osmanl ittifaq I dnya mharibsinin gediind Qafqaz I kecirmk plan qurmudu. ngilis arxiv materiallarda gstrilir ki, hl 1918-ci il iyun aynda almanlarla trklr arasnda Bakn kim birinci ial edck dey mbahis yaranr. Bu mbahisini mzakir etmk mqsdil nvr paa il alman ali hrbi nmayndsi arasnda stanbulda gizli (gr keirilir. (Britaniya arxivi, CAB/23/6

.Ancaq Azrbaycanda indi bu iala "xilas", iallardan birin is "qarda" donu geyindirirlr

OSMANLI ORDUSUNUN AZRBAYCANDA TRTDY QTLAM

Osmanlı iale qvvlri baqa bir ialc olan Sentrokaspi diktaturasndan hri thvil alb, balad talanlara v qrlara. aln ilk bir ay rzind Bakda 30 min nfr qtl yetirildi! Bu gn bizim “mandatlı tarixilr” (Cmil Hsnli, Nsiman Yaqublu, Nsib Nsibli v b.) bu cinayt brat qazandrmaq n “Orada Inlrin hams ermnilr olub” yalann quradrlar. Ermnilr d bu “fakt” sas gtrrk, 1918-ci ild Azrbaycanda onlara qar qtlam olduunu iddia edirlr. Grn, tarixilrimiz indi d “Trkiy .qardal” yalann biz yedizdirmk n hans lkni xalqn boynuna qoyurlar

Halbuki, arxiv materiallar sbut edir ki, ldrlnlrin czi bir hisssi ermni idi, yerd qalan oxluu azrbaycanllar tkil edirdi. Osmanlı iale qvvlri lkmizd minlrl syan kndli, kommunist v baqalarn “inqilab haydutlar” (quldurlar) damasyyla edam edirdi. Bli, hr zaman olduu kimi ial yerliy !quldur ad verir

Bu hal Azrbaycan iale etmy gln rblrin yerli xalq lmy layiq “kafir” adlandrmasna v bir .islamnn da z vtinin rblr trfindn ialna sevinmsin, bu ial “xilas” adlandrmasna ox bnzyir

M.RSULZADNN TARX ETRAFI: OSMANLI AZRBAYCANIN MSTQLLYN STMRD

1918-ci il sentyabr aynda Azrbaycanda real hakimiyyt Osmanlı iale qvvlrinin zabitlrin mxsus idi. Nuru paa Bak hrind yegan sz sahibi idi. Edamlar, gllmlr, zopayla allaqlamalar hams Osmanlı zabitlrinin rhbrlik etdiyi shra mhkmlrinin slahiyytindydi. Kimi asacaqlar, niy asacaqlar, buna qar Osmanlı paalar verirdilr. Htta ua uezdinin risi Msavat hkumti daxili ilr nazirin ikaytlirdi ki, “hrin trk olan qubernatoru btn hakimiyyti z lind cmlyrk yerli hkumti .”tanmr

Tkc uadam belydi? Yox! Osmanlı iale qvvlri Bakya girr-girmz elan etdir ki, onlar cmhuriyyt “.filan tanmlar v “Bakn tutmaqla Osmanlı srhdrlini brpa edibl

1919-cu ild M.Rsulzad etiraf etmli olmur ki, “Azrbaycann mstqilliyi ideyas Osmanlın .”maraqlarna zidd idi

D.hmd z mvqeyin arqument kimi Ftli xan Xoyskinin Nuru Paann teleqramna cavabn sas gtirir. Demli, bu hadis noyabr aynn 17-d olub. Ancaq ayn 20-d, yni cmi 3 gn sonra Azrbaycan hkumtinin bas kimi Xoyski sdliyev il birlikd W.Thomsonla grrkn, Thomsona qurduqlar Cmhuriyytin trklrin lin kemsin rait yaradan amillrdn ikaytlir, trklrin getmsin hdsiz sevindiyni, Nuru paaya qzbini ifad edir v “mttfiqlrin (ngiltr, AB, Fransa A..) gliin kiik .(xalqlarn midi” kimi baxdn sylyir (Britaniya Arxivi, CAB 45/107

Grrn, D.hmd Xoyskinin 1918-ci il iyun-sentyabr aylarnda Nuri Paa il laqdar Rsulzady gndrdiyi gizli ikayt teleqramlarından da xbrsizdir. caba, n idi bu ikaytlrin arxasnda dayanan sbb? Sbb bu idi: Nuru Paa Xoyski bada olmaqla Azrbaycan Milli urasn tanmrđi v .htta urann buraxlmasn tlb edirdi

Tsvvrnz gtirin ki, Nuru paa Gncy glnd Msavat nazirlrinin he birini qbul etmdi v hkumt nmayndlri ancaq Nuru paann kmkisi hmdby Aayev trfindn qbul edildi. Nuru paa htta Azrbaycan Xalq Cmhuriyytinin birinci hkumt kabinetind mđafi naziri vzifsinin tsis olunmasna icaz bel vermdi. gr siz ilk hkumtin trkibin nqr salsanz, orada hrbi nazirliyin .olmadn grcksiniz

.ndi hmin bu Nuru paan azrbaycanllar z xilaskarlar sayrlar. cb xilaskard

OSMANLI ORDUSUNUN LKMZDK TALAN V QARTLR

Osmanlarn xalqıma v İkmiz dmn mnasibti bununla bitmir. Qrnlara paralel surtd onlar hrin qart olunmasna da baladlar. Tkc Nobel irktinin 60 min manat vsaitini, hrır ttifaqnn Yerli bsındn 23 milyon manatlıq mlakn, “Elektrieskaya sila” shmdar cmiyytinin 155 milyon manatlıq varidatn, Qafqaz Pambq Shmdar cmiyytinin v baqa irktrlrin yz milyonlarla dyrind .pulunu v mlakn qart edib apardlar

Tkc irktrlrimi qart edirdilr? sla yox! Yoxsul halinin sonuncu tiksini d msadir edib apardlar. Arxiv sındlrinin birind bu bard yazlr: “Trk zabitlri Adamdan taxl, paltar v baqa ehtiyatlar ckib apardlar... Nuxa qzasnn halisi ikaytlnir ki, trklr btn rzamz talan edib aparr, bel gets .(aclq olacaq” (ARXV fond, 277. S, 1. I, 1. Vrq 1

Osmanl-Alman ial qvvlrinin talan tkc bununla yekunlamrd. Onlar ial qvvlrinin saxlanma xrcini d yerli halinin boynuna yklmidirlr. Bel ki, btn rzan onda biri “zkat” ad altnda halidn zorla msadir edilirdi, evind bir gnlk azuqdn artq rzaq saxlayanlar qulaqlarından divara !mismarlandırdlar

OSMANLININ SL NYYT: BAKI NEFTN L KERMK

Az kemmi mlum oldu ki, Osmanlın hdfindki sas mqsd eynil ingilis v almanlar kimi Bak neftini l keirmkdir. Osmanl sultannn maliyy maviri Hmdi by hl stanbulda ikn Rsulzad qarsnda neft mđnlrinin onlarn izni olmadan istifadsi v satn qadaan edn rt qoymudu. Hr gn 23 sisterndn az olmayaraq, orta hesabla sutkada 44 sistern neft danaraq Tiflis aparld. Burada neftin yars alman iallarna verilir, yars is Anadoluya gndrilirdi. Trk tarixisi Rauf by yazr ki, o dvrd stanbulda neftin qiymti Bakdan 10 df ucuz idi. Rsulzad Hacnskiy mktubunda aq kild bunu etiraf edir v yazrd: “Siz mlumdur ki, neft haqqnda msl Azrbaycandan ox Trkiy-Almaniya mslsidir” (ARDA, f. 894, siy. 10, i 30, v. 2). Bunun .qarında Msavat hkumtin bir qpik d pul dnilmirdi. Bu, soyun idi V nhayt 30 Oktyabr 1918-ci il Mudros mqavilsin gr Osmanl imperiyas Msavat hkumtin bildirmđn Azrbaycan (slind btn Zaqafqaziyan) z yalti kimi ngiltry balad. Mqavilnin 11-ci v 15-ci bndlrin sasn, Azrbaycan v onun dmir yollar, neft yataqlar btnlkl ngiltr imperiyasna .verilirdi

ndi sual olunur: Bir İknin xilaskar olmaq o İknin 30 min insann ldrmkdirmi; tbii srvtlrini talayb, o cmlđn oran trk edrkn bankdak mantlrini d qart edib baqa dvlt balamaqdrn; !?istiqlalna v milli iradsin istehza il baxmaqdrn

El tkc bu deyilnlri yekunladrb, minlikl demk olar ki, A.Quta qar “Trklr glđi bizi xilas etdi!” .nqartini ssİndirn dilqmhmđlr nslı nvbti df saxtaldrlm tariximizin yeni qurbandr

Azr liyev

